

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset

Vikten av att alla barn som utsatts för våld får stöd och behandling

Ett nationellt utvecklingsprojekt i samarbete med flera
barnahus i Sverige

"Är det inte viktigt längre?
Bara för att det har gått ett
år. Det har ju fortfarande
hänt liksom..."

Förord

Idag har vi en organisation i Sverige som gör att många barn som har utsatts för våld eller sexuella övergrepp inte får det stöd och den behandling som de har rätt till. Barnrättskommittén har vid flera tillfällen kritiserat Sverige för detta och rekommendationen är att Sverige stärker sina kunskaps- och utbildningsprogram för att öka medvetenheten om våld och sexuella övergrepp bland såväl allmänhet som skolpersonal, personal inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten och andra personer som arbetar med barn. Vidare rekommenderas Sverige att säkerställa och samordna det nationella arbetet med bland annat terapeutiskt stöd till brottsoffer vid barnahus. Alla barn som är offer för, eller vittne till, våldsbrott ska snabbt få möjligheten till stöd, återhämtning och återintegrering (CRC/C/SWE/CO/6-7, punkt 26). Detta gäller oavsett var i landet barnet bor och barnahusen betraktas internationellt idag som ”best practice”, helt i enlighet med Barnkonventionen.

I fyra år hade Stiftelsen Allmänna Barnhuset i uppdrag av regeringen att kartlägga detta. Mot bakgrund av kartläggningens resultat och den sammantagna kunskap som finns idag kan vi konstatera att barnahusen utan tvekan är den arena som har störst potential att förbättra situationen.

Vi ser det här projektet som mycket viktigt på vägen mot målet - att alla barn som har utsatts för våld eller sexuella övergrepp ska få det stöd och den behandling de har rätt till.

Cecilia Sjölander
Generalsekreterare
Stiftelsen Allmänna Barnhuset

© Stiftelsen Allmänna Barnhuset
Stockholm 2024

Döbelnsgatan 50
113 52 Stockholm

Illustration: Johan Andréasson, Hectornado AB

ISBN: 978-91-86759-64-3

Rapporten finns att ladda ned på allmannabarnhuset.se

Innehåll

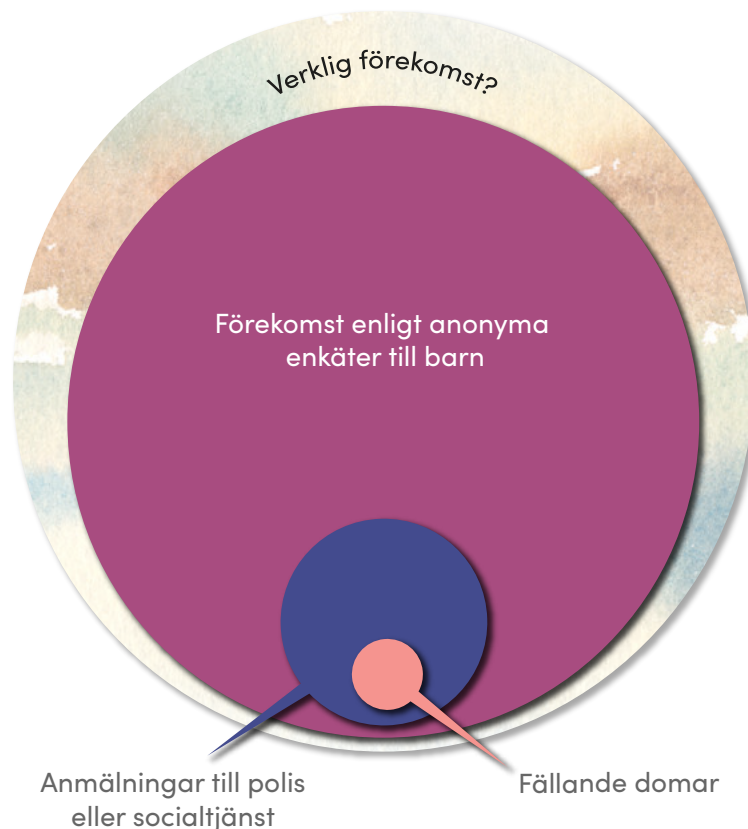
Introduktion	4
Forskning om stöd och behandling	5
Forskarens ord	6
Hjälp och stöd efter våld mot barn	8
Sveriges barnahus	9
Modellen Det fjärde rummet	10
Bakgrund	10
Arbetet från 2022 och framåt	11
Att arbeta enligt Fjärde rummet modellen	13
Två arbetsmodeller för stöd och behandling	14
Efter Barnförhöret	14
KIBB (Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel)	14
Fler röster från projektet	17
Vägen framåt	18
Röster från två myndigheter	18
Vad behöver göras?	20
Vanliga frågor om Fjärde rummet	21
Hur mycket resurser och tid krävs?	21
Hur gör vi om vi är intresserade av att vara med i projektet?	21
Hur hittar jag mer information om stöd och behandling för barn som är våldsutsatta?	21
Referenser	22

Introduktion

Våld mot barn är ett omfattande folkhälsoproblem, vilket innebär stora konsekvenser för såväl enskilda barn och deras anhöriga som för samhället i stort. Barn som utsatts för våld löper ökad risk för en lång rad beteendemässiga, fysiska och psykiska hälsoproblem, både omedelbart efter händelsen och under uppväxten och vuxenlivet. Barn som utsatts för våld löper också en ökad risk att i sin tur utsätta andra.

I Sverige har 57,4 % av alla barn utsatts för någon typ av barnmisshandel, vilket inkluderar fysiskt våld från vuxna, psykiskt våld från vuxna, försummelse, att uppleva våld mellan vuxna i familjen, sexuella övergrepp, mobbning och våld i egen parrelation.¹

Det våld som leder till anmälan eller fällande dom är enbart en liten andel av allt våld som förekommer. Anonyma enkätundersökningar ger en mer rättvis bild av hur problemet ser ut, samtidigt som den reella förekomsten kan vara högre eftersom utsatta grupper som till exempel yngre barn eller barn med funktionsnedsättning sällan kan rapportera om vad de varit med om.

FIGUR 1. Förekomst av våld barn. En schematisk bild.

1. Jernbro, Landberg & Thulin (2022). *Våld mot barn 2022 — en nationell kartläggning*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Forskning om stöd och behandling

Mer än hälften av alla barn som varit utsatta för fysiskt våld, upplevt våld mellan vuxna i familjen eller sexuella övergrepp berättar för någon, oftast för en jämnårig. Endast 17,1 procent av de barn som blivit utsatta för fysiskt våld eller hade upplevt våld mellan vuxna i familjen och 10,5 procent av de som hade blivit utsatta för sexuella övergrepp hade berättat för en professionell inom socialtjänsten, hälso- och sjukvården, polis, skola eller ungdomsmottagning.²

När ett barn utsatts för våld behöver både barnen och familjen information, stöd och i vissa fall även behandling. Trots detta visar forskning att tillgången till stöd och information om hur man kan få tillgång till stöd är ojämlik³.

En studie från Örebro universitet lyfter fram tre kriterier för att utsatta ungdomar ska få stöd⁴:

1. Det måste finnas ett tillgängligt stöd.
2. De som behöver stödet måste veta om att insatserna finns.
3. Den utsatta måste vilja att vilja ha respektive insats.

2. Jernbro, Landberg & Thulin (2022). *Våld mot barn 2022 — en nationell kartläggning*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

3. Thulin & Jernbro (2023). *När ett barn varit utsatt för våld. Föräldrar berättelser om våldets konsekvenser och vägen till stödinsats*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset: Stockholm.

4. Cater, Andershed & Andershed (2016). Victimized as a child or youth. *International Review of Victimology*, 22(2), 179-194.

Forskarens ord

Johanna Thulin, universitetslektor vid Institutionen för socialt arbete vid Linnéuniversitetet, har gjort en intervjustudie med föräldrar till barn som har varit utsatta för våld.⁵

Vilka konsekvenser får våldet för barnen som drabbas?

- Samtliga 14 föräldrar i studien beskrev att barnen hade blivit påverkade av våldshändelserna, men i olika omfattning. Våldet hade också fått väldigt olika konsekvenser för barnen där några drabbats av ångestattacker, sömnsvårigheter, självskadebeteende, ätstörningar och svårigheter att hantera skolan. Några föräldrar i studien hade också tvingats till förändringar i sin vardag, som att ändra arbetstider eller till och med säga upp sig. Många var självklart oroliga för sina barn och föräldrarnas mående hängde i stor utsträckning ihop med barnens mående.

Vilket stöd fanns tillgängligt?

- Det såg väldigt olika ut. I många fall handlade det om regionala skillnader. De barn som erhöll stöd fick det främst via BUP och socialtjänsten, ibland genom samverkan i ett barnahus. Det fanns barnahus som både erbjöd stöd till barnet och en samtalskontakt till föräldern. Stödet från barnahus beskrevs som kvalificerat och barnet hade ofta fått tillgång till traumabehandling. Föräldrarna till de barn som fått stöd via ett barnahus var nöjda både för barnens del och för sin egen del och lyfte fram vikten av ett holistiskt utformat stöd. Flera föräldrar påtalade vikten av ett stöd som även omfattade dem så de kunde få stöd i hur de skulle möta barnens behov, men också processa sina känslor i relation till barnets utsatthet.

Visste föräldrarna hur deras barn kunde få stöd?

- Den första professionella som föräldern mötte blev ofta viktig för vägen till stödet. Fick föräldrarna vägledning från början till stödinsatser för barnet kände de sig i högre utsträckning omhändertagna och sedda i det kaos som ofta råder. Flera föräldrar uttryckte en brist på kunskap kring vilket stöd som fanns för dem och deras barn, de hade svårt att navigera och veta var de skulle vända sig. De flesta uttryckte att de trodde att det var BUP de skulle vända sig till i första hand, få kände till socialtjänstens insatser eller barnahus. Den här studien visar att det finns mer informationsarbete att göra.

5. Thulin & Jernbro (2023). *När ett barn varit utsatt för våld. Föräldrar berättelser om våldets konsekvenser och vägen till stödinsats*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset: Stockholm.

Resultaten från intervjustudien tydliggör vikten av samverkan mellan olika verksamheter, en sammanhållen vårdkedja och verksamheter och professionella som kan bemöta och stötta familjer i att hitta rätt stöd utifrån behov. Föräldrarnas upplevelser ger stöd till Fjärde rummet-modellen och dess fokus på barnhusen som kunskapscentrum med samordnings- och samverkansansvar kring tillgängliga resurser inom stöd och behandling.

”Och jag känner ändå såhär, jag har varit en ganska driven mamma, jag har kontaktat skolan, jag har jagat psykologer, du vet, jag har verkligen kämpat och så tänker jag på de som kanske inte har språket, som kanske inte förstår vilka rättigheter vi har i samhället. Nej, men de... Det är kört. Jag är hemskt ledsen, men det finns ingen samhällsstruktur som fångar upp oss.”

Citat från förälder i studien

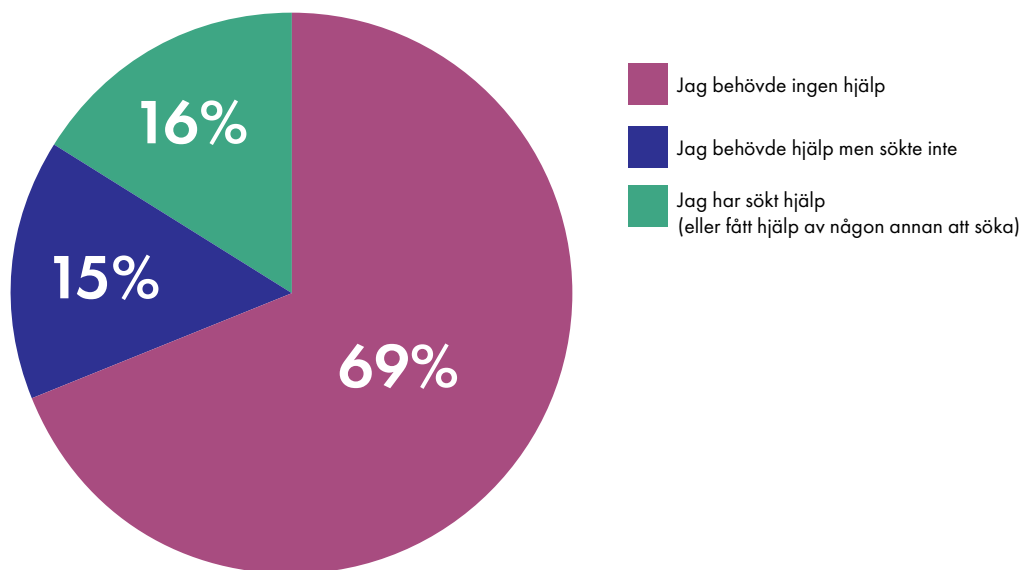
Hjälp och stöd efter våld mot barn

Våld går att förebygga och konsekvenserna av våld kan stoppas eller mildras med hjälp av stöd och behandling till de drabbade. Detta lyfts fram i utredningen ”En uppväxt fri från våld”, där ett av de långsiktiga målen är att barn ska få det skydd, stöd och den behandling som de har rätt till.⁶ FN:s barnrättskommitté uppmanar Sverige i sina senaste rekommendationer att stärka och utöka tillgången till information, stöd och behandling för barn som har blivit utsatta för våld och övergrepp. Detta gäller oavsett var i landet man bor.⁷

Elever i nian som har utsatts för fysiskt våld av vuxna och har upplevt våld mellan föräldrar har svarat på om de har sökt hjälp eller stöd på grund av det. En majoritet, 69 procent, svarar att de inte har behövt någon hjälp, 16 procent svarar att de har sökt hjälp medan 15 procent uppger att de hade behövt hjälp men inte sökt någon (figur 2).⁸ De elever som sökt stöd fick svara på hur nöjda de var med det stöd de fått. Beroende på var de sökt stöd var mellan 58,6 och 39,2 procent nöjda med stödet. Antalet elever som sökt stöd hos de olika instanserna var relativt få så resultaten behöver tolkas med försiktighet, men eleverna var mest nöjda med det stöd de fått från polis och privat psykolog/psykoterapeut och minst nöjda med stödet de fått från socialtjänsten.

Även de elever som utsatts för sexuella övergrepp har svarat på om de har sökt hjälp eller stöd på grund av sin utsatthet. En majoritet, 83 procent, svarade att de inte behövt någon hjälp, 5 procent att de hade sökt hjälp medan 12 procent uppger att de hade behövt hjälp men inte sökt någon (figur 3).⁹ Få av de elever som sökt stöd efter sexuella övergrepp valde att svara på var de sökt stöd och hur nöjda de var med stödet.

Dessa siffror tyder på att det finns behov av information, stöd och behandling som inte tillgodoses i dagsläget.

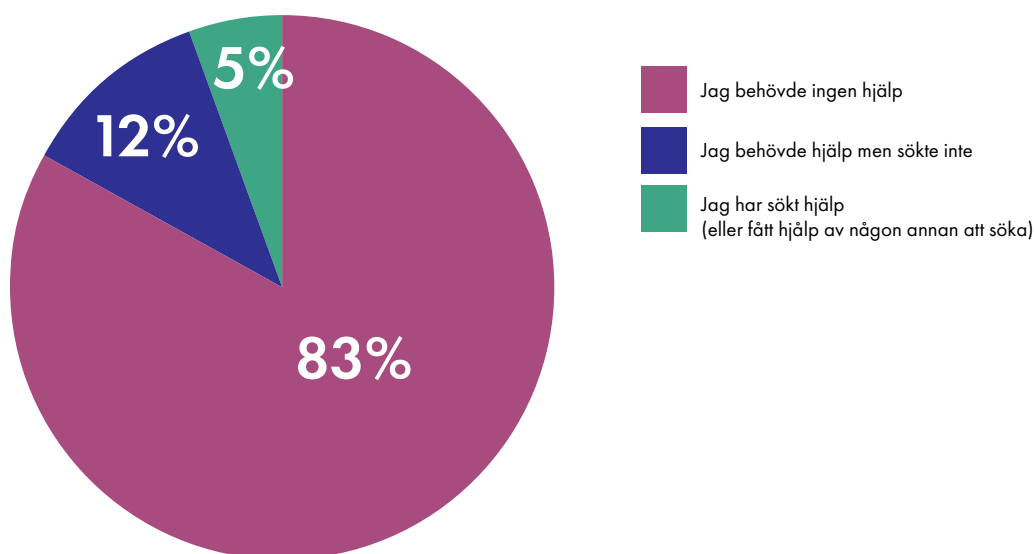

FIGUR 2. Andel av elever som sökt stöd och hjälp bland de elever som utsatts för fysiskt våld av vuxen och upplevt våld mellan föräldrar (n=606).

6. Statens offentliga utredningar (2022). *Betänkande av utredningen En uppväxt fri från våld*. SOU 2022:70.

7. Committee on the Rights of the Child (2023). *Concluding observations on the combined sixth and seventh periodic reports of Sweden*. CRC/C/SWE/CO/6-7.

8-9. Jernbro, Landberg & Thulin (2022). *Våld mot barn 2022 — en nationell kartläggning*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

FIGUR 3. Andel elever som sökt stöd och hjälp bland de elever som utsatts för sexuella övergrepp (n=1515).

Sveriges barnahus

Barnahus är en samverkansform vid misstanke om brott mot barn. Myndigheter samlas under ett tak och samordnar utredningar och insatser. Det innebär att barn får komma till en trygg och barnvänlig plats i stället för att slussas runt mellan olika myndigheter. År 2019 var 222 av Sveriges 290 kommuner knutna till något av de 31 barnahus som då fanns i landet. Det innebär att ca 85 procent av landets befolkning lever i ett område med ett barnahus.¹⁰ Tillgången till stöd och rehabilitering för barn och deras familjer varierar dock inom barnahusen.

Ett sätt att beskriva barnahus är att det har fyra rum.¹¹ Rummen innehåller brottsutredning, skydd, fysisk hälsa och psykisk hälsa. I Sverige har olika myndigheter huvudansvar för olika rum.

Fokus inom barnahusverksamheten ligger ofta på utredningsfasen. Det ”fjärde rummet”, innehållande information, stöd och behandling är ofta mindre utvecklat.

10. Barnafriid – Nationellt Centrum för kunskap om våld mot barn (2019). *Slutrapport Utvärdering av Barnahus*.

11. Landberg & Svedin (2013). *Inuti ett Barnahus – en kvalitetsgranskning av 23 verksamheter*. Rädda Barnen.

Modellen Det fjärde rummet

Bakgrund

Under 2016–2019 drev Stiftelsen Allmänna Barnhuset ett projekt som hade fokus på att utveckla en modell för stöd och behandling av barn som utsatts för fysiskt våld eller sexuella övergrepp.¹² Bakgrunden till projektet var att flera olika verksamheter i Sverige arbetade för att tillhandahålla stöd och behandling, men dessa verksamheter hade olika uppdrag, organisationer och huvudmän och ingen hade huvudansvaret för alla barn som utsatts för våld och övergrepp.

I projektet ingick fem geografiska områden i Sverige. Det visade sig med tiden att en tydlig ansvarsfördelning och en övergripande samordning av de resurser som fanns var framgångsfaktorer i arbetet med att tillgängliggöra stöd och behandling till våldsutsatta barn.

Resultatet av projektet blev en modell som kom att kallas Fjärde rummet. I modellen ges barnhusen uppdraget att säkerställa att alla barn i området får tillgång till stöd och behandling genom en koncentration och samordning av resurser för våldsutsatta barn, anhöriga och andra viktiga vuxna. Barnhusen ska enligt modellen fungera som ett nav för kunskap och information om våld och övergrepp mot barn i den aktuella regionen eller kommunen.

Projektet visade att det går att förbättra förutsättningarna för att barn som utsatts för vålds- eller sexualbrott ska få tillgång till stöd och behandling, men att det kräver ett samlat grepp i samverkan mellan myndigheter och civilsamhälle. Projektet visade också att det finns stora skillnader mellan olika kommuner vad gäller bedömning, samverkan och utbud av insatser för våldsutsatta barn och deras familjer.

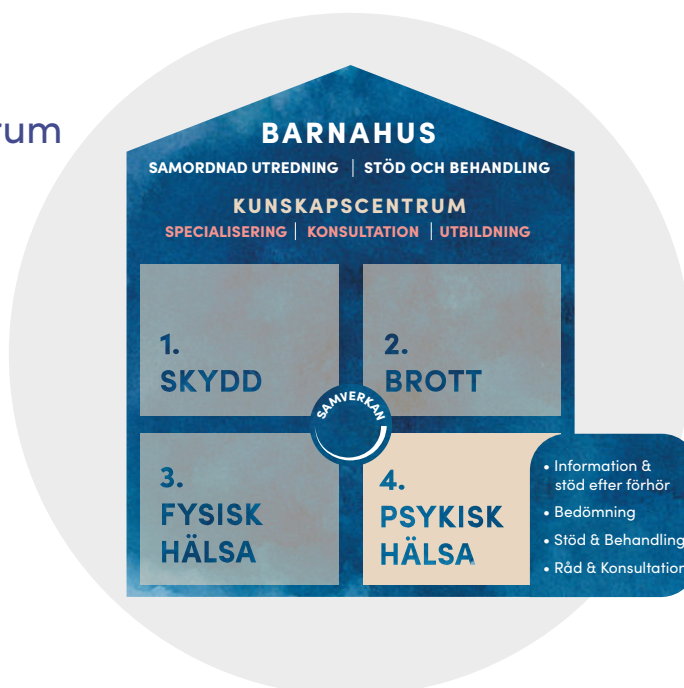
Barnahus i centrum av modellen

Samlad kunskap om våld mot barn

Tydligt barnperspektiv

Barnvänlig och trygg miljö

Ansvarar för uppdaterad och relevant information i regionen

12. Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2019). *Stöd och behandling för barn som utsatts för våld och sexuella övergrepp. Projekt rapport och förslag till en modell*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Arbetet från 2022 och framåt

I slutet av 2022 startade Stiftelsen Allmänna Barnhuset ett implementeringsprojekt med syftet att sprida och utveckla arbetet med stöd och behandling bland Sveriges barnahus, med utgångspunkt i Fjärde rummet-modellen. Arbetet intensifierades under 2023, då flera barnahus visade intresse för att vara med i arbetet. I april 2024 var 14 barnahus engagerade i arbetet (dessa benämns framöver som projektområden).

Varje projektområde har egna lokala projekt mål utifrån sina förutsättningar, resurser och utmaningar. Gemensamt för de lokala målen och aktiviteterna är att de knyter an till just stöd och behandling.

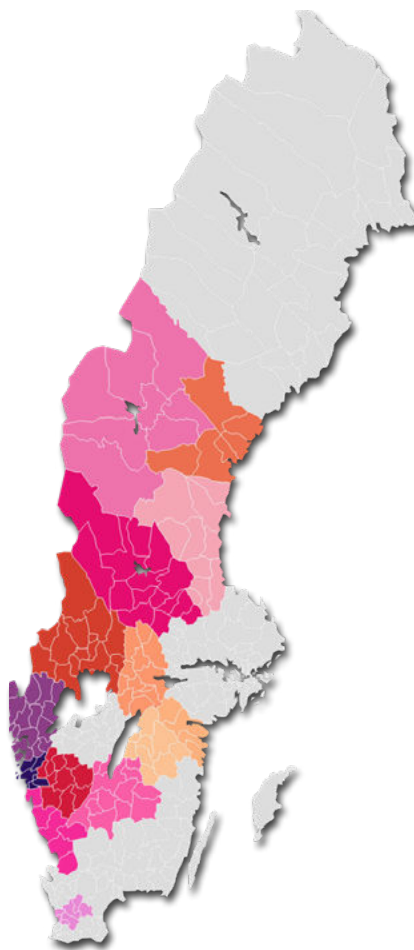
Mer än 40 procent av Sveriges barnahus deltar i projektet för att utveckla sitt arbete kring stöd och behandling och därmed säkerställa att den övergripande visionen med projektet uppfylls — att alla barn som utsatts för våld får det stöd och den hjälp som de har rätt till.

I de olika projektområdena har man bland annat valt att fokusera på:

- Barn med sexuella beteendeproblem.
- Barn med funktionsnedsättning.
- Samverkan med regionala verksamheter.
- Barnahusens roll som en lots till rätt form av krisstöd och behandling.

14 barnahus deltar i projektet

- Varje projektområde består av ett barnahus som samverkar med andra verksamheter inom kommuner och regioner.
- Projektområdena får stöd enligt en processlednings- och implementeringsmodell som utvecklats för projektet (denna utvecklas på s. 13).
- Varje område sätter lokala mål för sitt delprojekt som utvärderas enligt en fastställd tidplan.
- Nätverksträffar två gånger om året ger möjligheter för projektområdena att sprida kunskap, få inspiration av varandra och utveckla sitt arbete kring information, stöd och behandling.

Marit Äng & Beatrice Bergqvist,
Barnhussamordnare på Barnahus
Örebro län

Vilka är fördelarna med att arbeta med Fjärde rummet i praktiken?

- Projektet har hjälpt oss att arbeta mer fokuserat och målinriktat med de tankar och idéer om förbättringar runt barnen på barnahus som vi haft över tid men inte riktigt fått någon styrning på tidigare. Till exempel har vi tagit flera steg framåt i arbetet med att utveckla barnpsykiatrins närvaro på barnahus och hur detta ska komma barnen till gagn på bästa sätt. Vi har också inom ramen för utvecklingsarbetet lyckats etablera kontakt med barn- och ungdomshabiliteringen vilket vi hoppas kan leda till förbättringar runt barn med NPF och hur det blir för dem i kontakterna med barnahus.

Vilka utmaningar finns?

- För oss har en stor utmaning varit att hitta rätt samarbetspartners i de olika delarna. Utvecklingsområdena spänner över olika organisationers ansvarsområden (t ex regionens olika delar och olika kommuner) som såklart är suveräna inom sitt eget. Det har varit utmanande men också spännande och väldigt lärorikt. En annan utmaning har förstås varit att få tiden att räcka till även för utvecklingsarbetet i det ordinarie vardagliga barnahusarbetet.

På vilket sätt har arbetet med Fjärde rummet påverkat verksamheten?

- Vi upplever att projektdeltagandet hjälpt oss att sätta mer fokus på barns rätt till information, stöd och behandling efter brottsutsatthet. Vi samordnare har lärt oss mycket om området i sig och samverkansarbetet i denna fråga har hjälpt oss att bygga broar som kan användas och göra nytta även i andra frågor som berör barnen på barnahus.

Att arbeta enligt Fjärde rummet modellen

Arbetet med områdena följer Fjärde rummets arbetsmodell som innefattar sex faser:

1

KARTLÄGGNING

Under kartläggningen undersöks vilka resurser som finns i området och hur den befintliga samordningen av dessa resurser ser ut. Hinder och tillgång till resurser kartläggs.

3

FÖRANKRING

I den tredje fasen ska den planering som gjorts i den andra fasen förankras i verksamheterna, med chefer och eventuellt politiker och nödvändiga revideringar av planeringen genomförs.

5

UTBILDNINGSSINSATSER

Den femte fasen syftar till att säkerställa att personalen som ska arbeta med stöd och behandling får genomgå de utbildningar som behövs för att kunna tillgodose barnen och familjernas behov. I detta skede kan exempelvis utbildning i metoderna Efter barnförhöret och KIBB genomföras i samarbete med Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

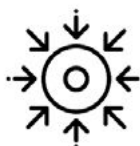
2

PLANERING

I nästa fas planeras de förändringar som behöver genomföras i området för att öka tillgången till stöd och behandling för barn som blivit utsatta för våld eller övergrepp. Denna fas behöver få ta tid att genomföra och de aktuella verksamheterna behöver vara med för att skapa en samsyn kring hur arbetet och ansvaret ska fördelas.

4

OMORGANISATION OCH SAMLOKALISERING

Den fjärde fasen syftar till att samordna och om lämpligt centralisera resurserna inom stöd och behandling till ett eller flera barnhus i det aktuella området.

6

UPPRÄTTHÅLLANDE, UTVECKLING & NÄTVERKANDE

I den sjätte fasen, som pågår fortlöpande, är fokus på att upprätthålla kunskapsnivåerna och utveckla arbetssättet genom kontinuerlig fortbildning, nätverkande och utbyte med andra barnhus vilket är en förutsättning för modellens framgång.

Två arbetsmodeller för stöd och behandling

Som en del av utvecklingsarbetet inom Fjärde rummet kan Stiftelsen Allmänna Barnhuset erbjuda utbildningar i krisstödsmodellen Efter Barnförhöret och behandlingsmodellen KIBB (Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel).

Efter Barnförhöret

Krisstöd direkt och parallellt med utredning om våld är en viktig del i Fjärde rummet-modellen. Efter Barnförhöret är en modell för att ge barn och föräldrar den information och det stöd de har rätt till i samband med att misstänkt barnmisshandel anmäls och utreds. Det vanligaste är att det inte finns underlag för placering av barnet eller häktning av förövaren. Modellen är utformad för den stora grupp med barn som hörts om misstänkt barnmisshandel och som sedan beslutas kunna återgå hem till de föräldrar som misstänkts. De har ofta fått klara sig helt utan något eget stöd utanför familjen. I modellen Efter Barnförhöret får både barn och föräldrar information och stöd direkt och parallellt med utredningen av varsin behandlare. Barnet får eget stöd och föräldrarna får stöd att bibehålla fokus på sitt barns bästa trots att de ofta hamnar i en egen kris.

Det är också vår erfarenhet att de kommuner som satsar på krisstödet blir engagerade i att utveckla hela systemet av stöd och behandling för våldsutsatta barn. Sedan 2017 har Stiftelsen Allmänna Barnhuset utbildat personal i Efter Barnförhöret i ett stort antal kommuner i Sverige.

KIBB (Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel)

KIBB är en manualbaserad KBT-behandling för familjer där fysisk barnmisshandel förekommit och där föräldrar och barn bedömts kunna fortsätta ha kontakt. Behandlingen bygger på att familjer i öppenvård, enskilt eller i grupp, får behandling vid minst 16 tillfällen med en veckas intervall. Barn och föräldrar får arbeta både var för sig och tillsammans. Varje behandlingstillfälle avslutas gemensamt för integrering och praktik av nya färdigheter och strategier.

Behandlingen bygger på olika tema som forskning visat vara viktiga komponenter i arbetet med målgruppen. KIBB-metoden har spridit sig över landet och utbildningen efterfrågas. Kunskapen kring utsatta barns behov av stöd och behandling har därmed ökat. Man har också sett svårigheten för våldsutsatta barn att få rätt hjälp och att barnens behov kommer i skymundan för föräldrarnas problembeskrivningar. Den ökande kunskapen kring att uppmärksamma och prata om våld samt glappet mellan orosanmälan (gällande våld) och behandling utgör en bra grund för viljan och förmågan att implementera Fjärde rummet.

Jennie Hägglund & Katarina Ingers,
Barnhussamordnare på Barnahus i
Dalarna

Vilka är fördelarna med att arbeta med Fjärde rummet i praktiken?

- Ju mer vi fokuserar på området fjärde rummet ju mer ser vi sådant som behöver utvecklas. Vi ser också tydligare hur saker hänger ihop! Vi går just nu också en barnrättsstrategutbildning som resulterat i att vi fått ytterligare verktyg och insikter i vårt utvecklingsarbete t.ex. genom att göra barnkonsekvensanalyser.

Vilka utmaningar finns?

- Den största utmaningen har varit att skapa samsyn mellan samverkansparter. Det kan handla om allt från värdegrund, barnsyn och synen på olika vårdnivåer.

På vilket sätt har arbetet med Fjärde rummet påverkat verksamheten?

- Under projektiden har vi bland annat kartlagt befintliga resurser i länet och genom det arbetet kunnat skapa kanaler till outnyttjade samverkansaktörer. Inom vårt barnahus har vi valt att även inkludera det 3:e rummet avseende den fysiska hälsan i projektet. Vi har därmed fått en mer holistisk syn på barnets hälsa vilket bland annat gett den fysiska hälsan mer utrymme i barnahusprocessen, till exempel att hälsoundersökningar kan vara ett alternativ även när det inte är aktuellt med rättsmedicinsk undersökning eller läkarundersökning vid placering.

Mikael Nilsson, enhetschef stödboende
Halmstad kommun & Barnahus Halland

Varför har Halland valt att vara med i projektet?

- Som relativt nytt barnahus kändes det viktigt att få med helheten, det vill säga alla delarna av barnahus. Vid uppstart blir det lätt fokus på samråd, rutiner, förhör och rättsprocessen.

Har Fjärde rummet förändrat arbetsituationen eller arbetsmiljön på barnhuset på något sätt?

- Det skapar en annan nivå på frågeställningar, och djupare diskussioner. Det skapar en bättre arbetsmiljö utifrån att skapa förutsättningar att ta fram ett bra stöd på barnahus. En av de, enligt mig, viktigaste faktorerna i en bra arbetsmiljö är att känna att man bidrar på riktigt.

Vilka vinster ser du på lång sikt?

- Ett helhetsperspektiv och ökad samsyn mellan aktörerna och i de olika delarna kring barnahus styrning.

Fler röster från projektet

Barnhusen som deltar i projektet framför till oss att de upplever att det är värdefullt att få hjälp med att starta upp sina utvecklingsarbeten inom stöd och behandling. Man upplever också att det varit ett stort stöd att vid de regelbundna träffarna med projektmedarbetare från Stiftelsen Allmänna Barnhuset få vägledning i att sätta och följa upp mål och planera aktiviteter.

“För oss har arbetet med Fjärde rummet blivit tydligare och vi har kunnat utkristallisera olika arbetsområden och verksamheter vi behöver jobba mer mot. Vi har på något sätt flyttat fram positionerna.”

De nätverksträffar som genomförs i projektet är mycket uppskattade och skapar möjligheter att dela erfarenheter och idéer med andra barnahus. Genom att projektmedarbetarna från Stiftelsen Allmänna Barnhuset har överblick över alla projektområdens mål och aktiviteter skapas möjligheter för samverkan mellan barnahus som arbetar med samma frågor. Dessa kontakter och samverkansmöten med andra barnahus har upplevts som positiva och inspirerande.

“Vi har kunnat dela våra erfarenheter av det vi jobbat längre med. Vi har uppskattat att ha kontakt med andra barnahus, inte minst med de i vår region. Vi har fått idéer och tips från de andra. Även kunnat släppa idéer som inte är verksamma.”

Barnhusen beskriver att stödet och styrningen från projektledningen har gjort det möjligt att få till dialog med andra verksamheter, såsom hälso- och sjukvården. Flera barnahus beskriver att de fått gehör för att arbetet med våldsutsatta barns psykiska hälsa är viktigt och behöver prioriteras. Återkopplingen från andra verksamheter som socialtjänsten och hälso- och sjukvården har generellt varit positiv.

“Krisstöd och barnfridsbrottet har fått mer fokus både inom socialtjänsten och rättsväsendet. Vi har haft mer fördjupade diskussioner både internt och bland samverkanspartners om barns behov efter avslöjanden om våld.”

Vägen framåt

Röster från två myndigheter

Mikael Thörn, enhetschef
Jämställdhetsmyndigheten

- Jag ser det som mycket viktigt och positivt att arbetet med det nationella samordningsprojektet fortgår och att flera regioner nu bygger ut barnahus med uppdraget att de ska bli kunskapscentrum om våld för alla som möter barn och att arbetet med att samordna och koncentrera stöd till alla våldsutsatta barn.

Det är nödvändigt att arbetet med information, stöd, skydd och behandling förbättras och blir mer tillgängligt för alla våldsutsatta barn. Idag finns det stora brister och skillnader i kommuner/regioner när det gäller såväl information till barn och unga som när det gäller att synliggöra våldsutsatthet och framför allt när det gäller tillgång till insatser till stöd, skydd och behandling. Arbetet behöver också samordnas bättre mellan olika myndigheter både på kort och lång sikt, med barn och ungas behov i fokus.

Bristerna framgår av forskning och rapporter från oss och andra myndigheter samt i förslag till nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70 En uppväxt fri från våld).

Förhoppningsvis bidrar detta arbete/projekt till att kunskapen och metoden stärker barns rättigheter och behov av stöd och behandling i dessa barnahus och på sikt också implementeras i fler barnahus (regioner /kommuner). Alla barn och unga som blivit utsatta för våld eller övergrepp ska naturligtvis kunna erbjudas bästa tillgängliga stöd och behandling utifrån sina rättigheter och behov oavsett var i Sverige de är bosatta.

Juno Blom, barnombudsman och chef
Barnombudsmannen

- Barnkonventionen är tydlig: alla barn har rätt att skyddas från alla former av våld så som fysiskt våld, psykiskt våld, sexuellt våld och hedersrelaterat våld och förtryck. Trots det vet vi att barn dagligen utsätts för våld i Sverige. För många barn är hemmet inte den trygga plats det ska vara utan en brottsplats. Våld ger allvarliga konsekvenser och skadar barnet på kort och lång sikt.

Barn som utsätts för våld måste få skydd, stöd och behandling. Idag ser det väldigt olika ut i landet vilket stöd barn får och om de får tillgång till det överhuvudtaget, barnahus finns inte i hela landet. Alla barn som utsätts för våld erbjuds inte heller stöd vid barnahus. Arbetet med att förebygga våld mot barn och tidig upptäckt av våldet måste stärkas.

Barnahus är ett bra exempel på en verksamhet som är anpassade till barn som utsätts för våld. I sitt arbete använder barnahus metoder som utgår från barns behov, till exempel hur man hör barn som har varit med om eller bevittnat våld. Det är centralt att de som arbetar med våldsutsatta barn har rätt kompetens, förmåga att förstå dessa barn, är lämpade att möta barnen samt att insatserna ges utifrån varje barns behov. Barn som utsätts för våld måste skyddas omedelbart och insatserna måste ske genast. I våra samtal med barn framkommer tydligt att vi vuxna måste göra mer för att förebygga våld men också för att se och fånga upp signaler.

Våld mot barn är ett allvarligt samhällsproblem, Stiftelsen Allmänna Barnhusets arbete för att stoppa våldet och deras återkommande kartläggningar där utsatta barns verklighet tydligt lyfts är ovärderliga.

Vad behöver göras?

På barnhusen samlas en rad olika professioner och det finns kompetens kring våldsutsatta barn. Att bygga på deras roll som kunskapscentrum och ge dem uppdraget att samordna de resurser som finns är viktiga steg att ta för att våldsutsatta barn och deras familjer ska få det stöd som de behöver och har rätt till enligt Barnkonventionen.

För att driva på implementeringsarbetet, utvecklingen och utvärderingen av Fjärde rummet modellen axlar Stiftelsen Allmänna Barnhuset rollen som nationell samordnare. Projektets framgångar visar att det är möjligt att förbättra situationen för våldsutsatta barn i Sverige på kort tid och med små resurser.

För att projektets övergripande mål ska uppfyllas behöver fler regioner och barnahus i Sverige arbeta aktivt med regional samordning av stöd och behandling till barn som utsatts för våld. Arbetet med Fjärde rummet visar att samverkan mellan barnhusen är en uppskattad metod för ett sådant arbete.

För att säkerställa en jämlik tillgång till stöd och behandling och en fullskalig implementering av alla delar av Fjärde rummet-modellen krävs också:

- En lagstiftning som säkerställer en jämlik tillgång till information, stöd och behandling för våldsutsatta barn och deras familjer.
- Lagändringar som gör det möjligt att följa barnens genomgripande resa genom barnahus och vilka insatser som ges. Sådana sekretessförändringar skulle få stor påverkan för att säkerställa att barn inte faller mellan stolarna och riskerar att bli utan hjälp.
- Ett antagande av den nationella strategin *En uppväxt fri från våld* (SOU 2022:70) och en handlingsplan där Fjärde rummet ingår som skulle leda till stor positiv förändring för barn som utsatts för våld¹³.

13. Statens offentliga utredningar (2022). Betänkande av utredningen En uppväxt fri från våld. SOU 2022:70.

Vanliga frågor om Fjärde rummet

Hur mycket resurser och tid krävs?

De barnahus som deltar i projektet har i mycket stor utsträckning genomfört sitt arbete utan extra tillskott av resurser. Tidsåtgången styrs av de mål som varje projektområde sätter utifrån sina lokala förutsättningar och resurser. Arbetet med att utveckla det fjärde rummet behöver vara förankrat hos chefer, både inom barnahus och i andra viktiga verksamheter. En samsyn kring behovet av att arbeta med dessa frågor är också viktig för att kunna komma framåt i arbetet. Vår erfarenhet är att det går att åstadkomma väldigt mycket med en engagerad personalgrupp, samsyn i berörda verksamheter och en vilja från chefer att arbeta mot att alla barn som utsatts för våld ska få tillgång till information, stöd och behandling!

Hur gör vi om vi är intresserade av att vara med i projektet?

Du kan läsa mer om projektet på allmannabarnhuset.se, där finns kontaktuppgifter till projektledare. Ta gärna kontakt med oss om du är nyfiken på att veta mer.

Hur hittar jag mer information om stöd och behandling för barn som är våldsutsatta?

I projektet utvecklas just nu en kunskapsbank som är anpassad efter olika yrkesgrupper. Syftet är att säkerställa deras yrkesspecifika behov av kunskap om vad våldsutsatta barn och deras familjer behöver, med inriktning på information, stöd och behandling. Kunskapsbanken finns på allmannabarnhuset.se och utvecklas under 2024.

Referenser

Barnafrid – Nationellt Centrum för kunskap om våld mot barn (2019). *Slutrapport Utvärdering av Barnabus*.

Cater, Å. K., Andershed, A-K., & Andershed, H. (2016). Victimized as a child or youth. *International Review of Victimology*, 22(2), 179-194

Committee on the Rights of the Child (2023). *Concluding observations on the combined sixth and seventh periodic reports of Sweden*. CRC/C/SWE/CO/6-7.

Jernbro, C., Landberg, Å, & Thulin, J. (2022). *Våld mot barn 2022. En nationell kartläggning*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Landberg, Å. & Svedin, C-G. (2013). *Inuti ett Barnabus – en kvalitetsgranskning av 23 verksamheter*. Rädda Barnen.

Statens offentliga utredningar (2022). *Betänkande av utredningen En uppväxt fri från våld*. SOU 2022:70.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2019). *Stöd och behandling för barn som utsatts för våld och sexuella övergrepp - Projektrapport och förslag till en modell*.

Thulin, J. & Jernbro, C. (2023). *När ett barn varit utsatt för våld. Föräldrar berättelser om våldets konsekvenser och vägen till stödinsats*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset är en statlig stiftelse med uppdrag att stödja metod- och kunskapsutveckling i syfte att stärka barn och ungdomar i socialt utsatta situationer. Vårt arbete utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) och fokuserar på att öka kompetensen hos professionella som möter barn, genom att utveckla och sprida kunskap från forskning och praktik. Vi ger bland annat anslag till barn- och ungdomsforskning, driver egna utvecklingsprojekt, anordnar utbildningar, konferenser och seminarier samt ger ut rapporter och böcker i aktuella frågor.

Läs mer om oss på allmannabarnhuset.se

Vikten av att alla barn som utsatts för våld får stöd och behandling

Ett nationellt utvecklingsprojekt i samarbete med flera barnahus i Sverige

Barn som har utsatts för våld får inte alltid det stöd, eller den behandling, som de behöver och har rätt till. Ofta uteblir också viktig information till både barnen, deras anhöriga och andra närstående. För att täppa till dessa luckor i samhällsstrukturen har Stiftelsen Allmänna Barnhuset utvecklat en modell som kallas "Det fjärde rummet", som utgår från Sveriges olika barnahus.

Sedan 2022 drivs ett implementeringsprojekt som utgår från Fjärde rummet-modellen. Ett av projektets mål är att de barnahus som finns i Sverige ska kunna axla rollen som regionala kunskapscentrum om våld och övergrepp mot barn. Målet är också att stöd, behandling och information ska kunna erbjudas och kanaliseras genom dem.

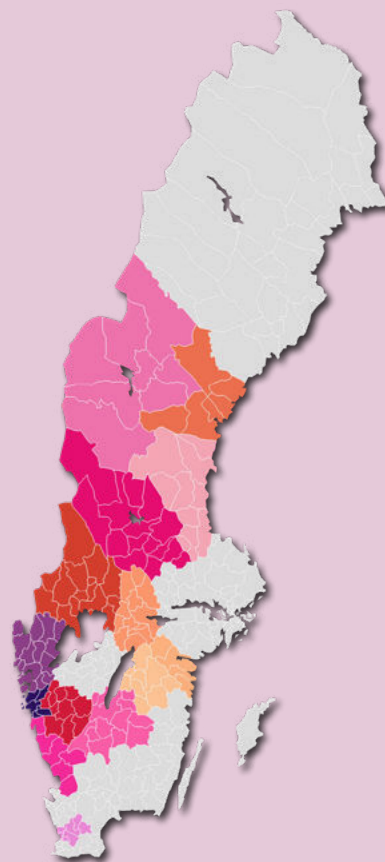
För att förebygga och bekämpa våld mot barn krävs politisk vilja, resurser, kunskap och engagemang. Vi ser det här projektet som ett stort steg i rätt riktning.

Det här projektets utveckling har möjliggjorts genom medel från Brottsofferfonden.

14 barnahus deltar i projektet

- Varje projektområde består av ett barnahus som samverkar med andra verksamheter inom kommuner och regioner.
- Projektområdena får stöd enligt en processlednings- och implementeringsmodell som utvecklats för projektet.
- Varje område sätter lokala mål för sitt delprojekt som utvärderas enligt en fastställd tidplan.
- Nätverksträffar två gånger om året ger möjligheter för projektområdena att sprida kunskap, få inspiration av varandra och utveckla sitt arbete kring information, stöd och behandling.

Vill ditt barnahus vara med i projektet? Ta kontakt med oss!

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset